

Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Latvijas Būvnormatīvu sistēmas attīstības konceptuālie varianti

Dr.sc.ing. Andris Šteinerts

Latvijas Lauksaimniecības universitātes
Arhitektūras un būvniecības katedras
asociētais profesors, Būvniecības standartizācijas
tehniskās komitejas LVS/STK 30 un Ugunsdrošības
tehniskās komitejas LVS/STK 24 loceklis

Andris.steinerts@llu.lv

Būvniecības nozarē ir liela ēnu ekonomikas daļa, dominē slēptā nodarbinātība un izvairīšanās no nodokļu nomaksas, ir smagnēja administratīvās pārvaldības sistēma, kas ir normatīvās nesakārtotības sekas un traucē nozares attīstību. Uz to norāda Pasaules Bankas reformu vadlīnijas „Būvnoteikumu reformas laba prakse un ieviešana”. Savukārt atbildīgo Ministru kabineta locekļu un būvniecības nozares pārstāvju 2016.gada 20.maija Sadarbības memoranda 9.punktā norādīts uz nepieciešamību visām ieinteresētām pusēm sadarboties normatīvā regulējuma izstrādes procesā. Sadarbības memoranda pielikuma 1.1.punktā par prioritāro uzdevumu izpildi ietverts uzdevums par tehnisko un administratīvo prasību pārskatīšanu normatīvajā līmenī, ievērojot Eiropas Savienībā valdošo pieeju.

Sadarbības memorandā konstatēts, ka būvniecības normatīvie akti ir sadrumstaloti un ne vienmēr savstarpēji saskaņoti. Daļa no Latvijas būvnormatīviem ir novecojuši, daudzi no tiem pēc tehniskās būtības nav aktualizēti vairāk nekā 10 gadus. Stājoties spēkā 2013.gada Būvniecības likumam, gandrīz visi saskaņā ar 1995.gada Būvniecības likumu izdotie Latvijas būvnormatīvi 2014.gadā tika formāli pārāpstiprināti bez būtiska to satura un tehniskās būtības izvērtēšanas. Daudzi būvnormatīvi ir veidoti kā detalizētu būvniecības dalībniekiem izpildāmu administratīvo un tehnisko prasību apkopojums, kas neatbilst mūsdienīgam nozares normatīvam regulējumam.

Iepriekšējā Latvijas būvnormatīvu attīstības koncepcija [Bijušo PSRS būvniecības tehnisko normatīvu pārstrādes termiņu un finansēšanas stratēģijas koncepcija] tika izstrādāta 1999.gadā. Cita starpā tā paredzēja piemērot t.s. „jauno pieeju” un sīku tehnisko prasību detalizāciju aizvietot ar funkcionālām prasībām. Tomēr vairāku iemeslu, tai skaitā finansiālu problēmu dēļ šī koncepcija pilnībā ieviesta netika. Latvijas Būvnormatīvu sistēma līdz pat jaunā Būvniecības likuma spēkā stāšanās netika pilnībā pabeigta. Piemēram, līdz pat 2014.gadam nebija izstrādāts būvnormatīvs tērauda konstrukciju projektēšanai, un tikai pateicoties Eirokodeksa standartu ieviešanai tāds (LBN 204-15) tika izdots 2014.gada decembrī.

Daudzi LBN, pārņemot padomju laika SNI Pu pieredzi, tika veidoti kā detalizētu tehnisko prasību apkopojums atsevišķiem būvju, to sistēmu un konstrukciju, piemēram, inženierkomunikāciju projektēšanu regulējošie būvnormatīvi LBN 221, LBN 222 un LBN 223. Kā pozitīvs piemērs, gan ar lielu kavēšanos ieviests, jāmin ar Eirokodeksa standartu ieviešanu saistītie būvkonstrukciju projektēšanas normatīvi LBN 203, LBN 205, LBN 206 u.c., kurus gan iespējams padarīt vēl kompaktākus.

Pašreizējā būvniecības tiesiskā regulējuma pamatā ir 2013.gada 14.augusta Saeimas izdots un no 2014.gada 1.oktobra spēkā esošais Būvniecības likums. Pašreizējo būvniecības nozares tiesisko regulējumu veido 4 līmeņu normatīvie dokumenti – Būvniecības likums → Vispārīgie būvnoteikumi → Speciālie būvnoteikumi → Ministru kabineta noteikumi (LBN). Būvnormatīvi, kuros realizēta „jaunā pieeja”, piemēram būvkonstrukciju projektēšana, ar Eirokodeksa un citiem standartiem veido piekto līmeni.

Būvniecības likuma 5.panta trešā daļā noteikts, ka būvnormatīvos nosaka tehniskās prasības attiecībā uz būvēm un to elementiem un vides pieejamības prasības attiecībā uz būvēm, sīkāk nenorādot būvnormatīvu sistēmas un būvniecības normatīvā regulējuma pamatprincipus.

„Jaunās pieejas” ieviešanas aizkavēšanās rada problēmas būvniecības procesa kvalitātes kontrolē. Norāde, ka darbu kvalitāte tiks kontrolēta atbilstoši LBN prasībām, daudzos gadījumos nozīmē, ka kvalitātes kontrole būs apgrūtināša, ja vien uz darbiem neattiecas kāds LBN, kurā ir dota atsauce uz tehniskiem noteikumiem (standartu), kas reglamentē kvalitāti, vai arī līgumā ir kādas papildus norādes par darbu izpildes kvalitāti. Latvijā iedibinātā juridiskā tehnika nepieļauj normatīvajos aktos iekļaut rekomendācijas vai neobligātas prasības. Šī iemesla dēļ būvnormatīvos nav iekļautas kvalitātes prasības, kas vairumā gadījumos var būt variablas un ne vienmēr obligātas (nejaukt ar drošuma prasībām, kas ir obligātas un būvnormatīvos ir iekļautas).

Šī pētījuma pirmās fāzes mērķis ir izstrādāt priekšlikumus Latvijas būvniecības normatīvu sistēmas turpmākās attīstības konceptuāliem modeļiem un gala rezultātā pēc to sabiedriskas apspriešanas detalizēti izstrādāt būvnormatīvu sistēmas tālākas attīstības koncepciju. Par pamatu koncepcijas izstrādei tika ņemts atbildīgo Ministru kabineta locekļu un Būvniecības nozares pārstāvju 2016.gada 31.maija sadarbības memorandā ietvertais uzdevums 1.1. un Pasaules bankas ieteikumu 4.nodaļa. Pētījumu gaitā tika izvērtēta arī kaimiņvalstu pozitīvā pieredze šajā jomā.

Šī pētījuma pirmās fāzes mērķis ir izstrādāt priekšlikumus Latvijas būvniecības normatīvu sistēmas turpmākās attīstības konceptuāliem modeļiem un gala rezultātā pēc to sabiedriskas apspriešanas detalizēti izstrādāt būvnormatīvu sistēmas optimālo koncepciju. Par pamatu koncepcijas izstrādei tika ņemts atbildīgo Ministru kabineta locekļu un Būvniecības nozares pārstāvju 2016.gada 31.maija sadarbības memorandā ietvertais uzdevums 1.1. un Pasaules bankas ieteikumu 4.nodaļa. Pētījumu gaitā tika izvērtēta arī kaimiņvalstu pozitīvā pieredze šajā jomā.

Kaimiņvalstu pieredze

Kaimiņvalstu būvniecības normatīvais regulējuma īpatnība ir, ka tas attiecas galvenokārt uz ēkām un būvēm, kurās var uzturēties cilvēki. Speciālo būvju būvniecību (hidrotehnisko būvju, transportbūvju u.c.) kaimiņvalstīs pamatā regulē attiecīgās jomās normatīvie akti, bet būvnoteikumi uz tām attiecas tikai tiktāl, cik tas skar specifiskus ar būvniecību saistītus aspektus, piemēram konstrukciju stiprību un stabilitāti.

Otra atšķirība ir tā, ka vairumā gadījumos būvnoteikumus izdod nevis valdība, bet gan par būvniecības nozari atbildīgā ministrija vai aģentūra.

Būvniecības nozares regulējums Igaunijā

Igaunijas būvniecības tiesiskā regulējuma pamatā ir jaunais Būvkodekss, kas stājās spēkā 2015.gada 1. jūlijā. Būvkodekss apkopo vienā tiesību aktā iepriekš likumos un būvnoteikumos izkaisītās dažādās būvniecību regulējošās tiesību normas. Būvkodekss sastāv no vispārējās un īpašas daļas, lai gan "īpašā daļa" pašā kodeksā nav specifiski izcelta. Vispārējā daļa sniedz pamatnostādnes un vispārējās prasības, kas attiecas gan uz ēkām, gan uz speciālām būvēm. Speciālām būvēm – autoceļiem, hidrotehniskām būvēm utt veltītas atsevišķas Būvkodeksa nodaļas. Šajās nodaļās arī norādītas institūcijas, kuras veic uzraudzību par šīm būvēm. Šī ir viena no galvenajām Būvkodeksa priekšrocībām, jo lielākā daļa no šiem noteikumiem iepriekš tika izkaisīta starp dažādiem likumiem un noteikumiem, vai atsevišķos gadījumos vispār neeksistēja.

Būvkodekss pilnvaro par būvniecības nozari atbildīgo ministru izdot noteikumus, kas reglamentē būvēm izvirzītās prasības, būvdarbu veikšanas kārtību un būvprojektēšanas noteikumus. Par būvniecības nozari Igaunijā atbildīga ir Ekonomikas un sakaru ministrija.

Būvniecības nozares regulējums Lietuvā

Lietuvas būvniecības normatīvā regulējuma pamatā 1996.gada Būvniecības likums, kas 2001.gadā tika pārskatīts un pēc tam ir vairākkārt grozīts. Pašreiz spēkā ir likuma redakcija ar pēdējiem 2015.gada grozījumiem.

Sākotnēji Lietuvas būvnormatīvu sistēma daļēji tika veidota uz bijušās PSRS normatīvās bāzes, kas jau astoņdesmitajos gados tika pārtulkota lietuviešu valodā. Tālākā attīstības gaitā tie tika pārstrādāti par Lietuvas Būvniecības tehniskiem reglamentiem (STR).

Saskaņā ar Būvniecības likuma 8.panta pirmajā daļā noteikto, būvniecības nozares normatīvo bāzi veido:

- būvniecības tehniskie reglamentu (STR);
- būvprakses noteikumi (code of practice);
- Lietuvas nacionālie standarti (LTS);
- tehniskie novērtējumi;
- metodiskās instrukcijas.

Būvniecības nozares regulējums Lietuvā

Būvniecības tehniskos reglamentus izdod Vides ministrija vai speciālos gadījumos attiecīgā atbildīgā institūcija, piemēram, ar kodolenerģiju saistītām būvēm – Valsts Atomenerģijas drošuma aģentūra. STR prasības ir obligātas visiem būvniecības dalībniekiem. Būvprakses noteikumi (code of practice) un LTS vispārīgā gadījumā nav obligāti (ir brīvprātīgi piemērojami), izņemot gadījumus, ja uz tiem ir atsauce normatīvajā aktā (likumā, STR) vai līgumā.

Lietuvas un Igaunijas būvniecības procesa regulējums būvnormatīvu līmenī būtiski atšķiras no Latvijas juridiskās tehnikas, jo visiem būvniecības dalībniekiem saistošus būvnormatīvus un būvniecības tehniskos noteikumus izdod nevis Ministru kabinets, bet gan Vides ministrs (Lietuvā) vai Ekonomikas un sakaru ministrs (Igaunijā).

Būvniecības nozares regulējums Somijā

Somijas būvniecības tiesiskā regulējuma pamatā ir 1999.gada Zemes ierīcības un būvniecības likums (The Land Use and Building Act), kurā ir ietverti vispārējie nosacījumi par ēkām, tām izvirzāmās būtiskās tehniskās prasības un procedūras būvatļauju saņemšanai, kā arī būvniecības uzraudzības kārtība. Likums pilnvaro par būvniecību atbildīgo ministriju izdot noteikumus un norādījumus (instrukcijas), kurus apkopo Somijas būvnormatīvā. Ministrijai ir pienākums saskaņot valdības iestāžu izdotos noteikumus, kas attiecas uz būvniecību, bet izdoti saskaņā ar citiem tiesību aktiem, un ietvert tos Būvnormatīvā. Būvnormatīvā iekļautās prasības ir saistošas. Norādījumi nav saistoši, drīkst piemērot no norādījumiem atšķirīgus risinājumus, ja to rezultātā tiek izpildītas būvei izvirzītās prasības. Vispārīgā gadījumā Būvnormatīva prasības piemēro tikai jaunbūvēm.

Būvniecības nozares regulējums Somijā

Renovācijas vai pārbūves gadījumā būvnormatīva prasības tiek piemērotas tikai tad, kad tas ir nepieciešams sakarā ar veicamo būvniecības pasākumu veidu un apjomu (ja vien tas nav īpaši regulēts citādi). Šāda regulējuma mērķis ir nodrošināt elastīgumu, piemērojot būvnoteikumus, ciktāl, ņemot vērā ēkas īpašības un specifiku, tas iespējams. Somijas būvnormatīvi reglamentē ne tikai būvju projektēšanu un būvdarbu veikšanu, kā arī ar tām saistītās administratīvās procedūras, bet arī ēku ekspluatāciju (uzturēšanu).

Likuma 2013.gada grozījumi nosaka, ka Ēku būvnoteikumus līdz 2018.gadam jāpārskata. Pārejas periodā iepriekšējās Būvnormatīva prasības un norādījumus var piemērot līdz tiks izdoti jauni noteikumi. Būvnormatīvu reformas galvenais mērķis ir precizēt regulējumu, kā arī nodrošināt konsekveni un skaidrību, piemērojot šo likumu. Mērķis ir arī samazināt regulējuma apjomu.

Būvniecības nozares regulējums Somijā

Pašreiz Somijas Būvnormatīvu sistēmā ir ietverti 9 būvnormatīvi, kuros savukārt ietverti vairāk kā 20 valdības lēmumi, 13 Vides ministrijas norādījumi un 8 metodiskie dokumenti. Šie būvnormatīvi pamatā ir rubricēti atbilstoši drošuma prasībām, kas izvirzītas būvēm (stiprība un stabilitāte, ugunsdrošībā, higiēna, nekaitīgums videi un veselībai, energoefektivitāte utt.)

Būvniecības nozares regulējums Somijā

Sādas Somijas būvnoteikumu sistēmas priekšrocība ir:

- elastīgums – Valdības izdotos būvnoteikumus par būvniecības nozari atbildīgā Vides ministrija papildina ar skaidrojumiem un ieteikumiem, kas gan nav obligāti, bet tomēr atvieglo iesaistīto pušu darbu, iespēja izvirzīt būvdarbu kvalitātes prasības;**
- integritāte – būvniecības procesa regulējums ir saistīts ar teritoriālo plānošanu, attiecas pamatā uz ēkām, pie kam viss normatīvais regulējums strukturēts 3 līmeņos – likums → Valdības noteikumi (būvnormatīvi) → Vide ministrijas norādījumi (4 līmenis, ja ietver standartizāciju).**

Trūkumi:

- sadrumstalotība - būvniecības procesa regulējums ietver 13 Valdības noteikumus un 16 Vides ministrijas norādījumus (ieteikumus);**
- maznozīmīga standartizācijas sistēmas iesaistīšana būvniecības procesa regulēšanā.**

Iespējas: 2018.gada jaunos Ēku būvnoteikumus plāno izdot kompaktākus, ar mazāku regulējuma apjomu, iespējams, ar plašāku standartizācijas piesaisti.

Būvniecības nozares regulējums Dānijā

Dānijas būvniecības nozares tiesiskā regulējuma pamatā ir 2010.gada Būvniecības likums. Uz šā likuma pamata Satiksmes, būvniecības un mājokļu ministrija izdod būvnoteikumus. Būvnoteikumi pamatā attiecas uz ēkām. Citu būvju būvniecības procesu regulē speciāli normatīvie akti. Pašreiz spēkā ir 2015.gada Būvnoteikumi, kuri ietver gan prasības ēkām, gan vadlīnijas (ieteikumus) šo prasību izpildei. Normatīvais akts lietošanas ērtībai noformēts tā, ka lapaspuses kreisajā pusē izvietotas normatīvās prasības, bet pretī lapaspuses labajā pusē doti ieteikumi.

Būvnoteikumus plānots pilnveidot un 2018.gadā izdot jaunu Dānijas Būvnoteikumu redakciju. Būtiskākie Būvnoteikumu attīstības elementi būs pāreja no pašreizējās uz nodaļām balstītās struktūras uz tematisko struktūru.

Būvniecības nozares regulējums Dānijā

Pašreizējos Dānijas būvnoteikumos (būvnormatīvā) ir 8 nodaļas, bet ir plānots, ka to vietā 2018.gada Būvnoteikumos būs 20-25 tematiskās sadaļas. Piemēram: pašreizējās Būvnoteikumu nodaļas „Inženieriekārtas” vietā būs vairākas sīkākas tematiskas sadaļas, kas katra atsevišķi aptvers ūdensapgādes iekārtas, apkures iekārtas, kanalizācijas sistēmas utt.. Sīki detalizētu tehnisku prasību vietā būvēm galvenokārt tiks izvirzītas funkcionālas prasības ar skaidru norādi, kāda līmeņa rādītāji ir nepieciešama, lai izpildītu funkcionālo prasību. Uzsvars tiks likts uz prasību dokumentēt, ka uzbūvētās ēkas atbilst gan būvnoteikumu, gan dažādām citu būvniecību reglamentējošu tiesību aktu prasībām. Būvnoteikumi turpmāk ietvers tikai normatīvās prasības, un no teksta tiks izņemtas vadlīnijas, kā tas ir pašreizējā Būvnoteikumu redakcijā.

Būvniecības nozares regulējums Dānijā

Lai izskaidrotu Būvnoteikumu prasības, tiks izdota skaidrojošu norādījumu sērija. Tiks mainīts būvatļaujas izdošanas procedūra. Pašvaldības vairs nepārbaudīs, vai ēka atbilst Būvnoteikumu tehniskajām prasībām. Pašvaldības joprojām izdos būvatļaujas, bet pārbaudīs tikai ēkas atbilstību teritoriālplānošanas dokumentiem, un arī to, vai ēka nav pretrunā ar citiem tiesību aktiem (vides, pārtikas un lietošanas drošību, utt.). Tiks ieviesta to konsultantu sertifikācijas shēma, kuru pienākumos ietilpst būvuzraudzība, tai skaitā uzraudzība par būvnoteikumu un ugunsdrošības prasību ievērošanu.

Būvniecības nozares regulējums Dānijā

Pašreizējās būvnoteikumu struktūras priekšrocība ir kompakts – ēku būvniecību regulē divu līmeņu normatīvie akti – likums un būvnoteikumi, izpratnes pieejamība – būvnoteikumos paralēli juridiskām prasībām doti prasību skaidrojumi. Dānijas būvnormatīvu sistēma pagaidām maz izmanto atsauces uz standartiem. Dānijas būvnoteikumus izdod Satiksmes, būvniecības un mājojumu ministrija, diemžēl |Latvijā šādu praksi pārņemt nevar.

Būvniecības nozares regulējums Norvēģijā

Saskaņā ar 2008.gada Norvēģijas Teritoriālplānošanas un būvniecības likumu (The Planning and Building Act) Norvēģijas Vietējo pašvaldību un reģionālās attīstības ministrija 2010.gadā izdeva Norvēģijas būvnoteikumus – Ēku būvniecības administratīvos noteikumus (Building application regulations), kas pēc juridiskā mērķa atbilst Latvijas Vispārīgiem būvnoteikumiem un Ēku būvnoteikumiem (tos apvienojot), un Būvdarbu tehniskos noteikumus (Technical regulations for building works), kas pēc tehniskās būtības atbilst Latvijas būvnormatīvu apkopojumam, respektīvi, satur ēkām izvirzāmās tehniskās prasības un norādes to piemērošanai, kā arī atsauces uz piemērojamiem standartiem. Līdzīgi kā citu Skandināvijas valstu būvnoteikumi, Norvēģijas būvnoteikumi pamatā attiecas uz jaunbūvējamām ēkām un to pārbūvēm, kā arī ar to būvniecību saistītiem detālplānojumiem.

Būvniecības nozares regulējums Norvēģijā

Atšķirībā no Somijas un Dānijas būvnoteikumiem Norvēģijas būvnoteikumi satur tikai normatīvās prasības, bet nesatur ieteikumus, bet Norvēģijas Būvniecības aģentūra ir pilnvarota izdot ieteikumus par būvnoteikumu izpildi. Šo ieteikumu norādes nav obligātas, bet to izpilde apliecina, ka būvniecība veikta atbilstoši būvnoteikumu prasībām.

Norvēģijas būvnoteikumu sistēmas pozitīvā atšķirība ir būtiska standartizācijas sistēmas iesaiste būvniecības procesa regulējumā.

Būvniecības nozares regulējums Zviedrijā

Zviedrijas būvnoteikumus, to divas daļas - BBR (Ēku būvnoteikumi) un BFS (Būvprojektēšanas noteikumi) uz 2010.gada Plānošanas un būvniecības likuma (PBL) un Ministru kabineta 2011.gada Plānošanas un būvniecības noteikumu (PBF) pamata izdod Zviedrijas Valsts Būvaģentūra Boverket. Līdzīgi kā citu Skandināvijas valstu būvnoteikumi, BBR pamatā attiecas uz jaunbūvējamām ēkām un to pārbūvēm, kā arī ar to būvniecību saistītiem detālplānojumiem. Gan BBR, gan BFS satur gan obligātās prasības, gan vispārīgas rekomendācijas, kas seko tūdaļ aiz normas teksta.

BBR ietvertas 9 nodaļas, kas pamatā atbilst būvēm izvirzītām būtiskām prasībām. BFS faktiski ir būvkonstrukciju projektēšanas Eirokodeksa standartu (EN 1990 sērija) nacionālo pielikumu apkopojums. Pašreiz spēkā ir 2011.gada BFS redakcija ar 2015.gada grozījumiem.

Būvniecības nozares regulējums Zviedrijā

Zviedrijas būvnoteikumu struktūras pozitīvās puses ir:

- relatīvs kompakts – ēku būvniecību regulē 3 līmeņu normatīvie akti – Plānošanas un būvniecības likums, Zviedrijas valdības Plānošanas un būvniecības noteikumi un Boverket izdotie būvnoteikumi;**
- integritāte ar teritoriālplānošanu – būvniecības procesa regulējums ir saistīts ar teritoriālo plānošanu, būvnoteikumi attiecas pamatā uz ēkām, pie kam viss normatīvais regulējums strukturēts trīs līmeņos.**

Tā kā būvnoteikumu tekstā aiz regulējuma tūdaļ seko rekomendācijas, pagaidām Zviedrijas būvnoteikumos nav bijusi vajadzība plašāk iesaistīt standartizācijas sistēmu, izņemot projektēšanas normas.

Zviedrijas būvnoteikumu teksts ir ļoti kompakts, neiedziļinoties detaļās, un, ja nav standarti vai norādījumi (ieteikumi), uz kuriem dot atsauces, tad pārņemot šādu praksi Latvijā iespējami [ņemot vērā Latvijas pilsoņu likumpaklausību un „izdomu” šajā jomā] būtiski pārkāpumi.

Būvniecības nozares regulējums Apvienotā Karalistē

Lielbritānijā Būvnoteikumus izdod gan centrālā valdība, gan reģionālās valdības. Būvnoteikumi attiecas uz vairumu būvēm. Anglijā un Velsā spēkā esošo Būvnoteikumu pamatā ir 1984. gada Būvniecības likums. Skotijas Būvnoteikumi izdoti saskaņā ar Skotijas 2003.gada Būvniecības likumu. Anglijas un Velsas Būvniecības likums pilnvaro par nozari atbildīgo ministriju izdot detalizētus Būvnoteikumus. Saskaņā ar likumu Būvnoteikumi tiek regulāri atjaunināti, tos pārstrādājot vai konsolidējot. Pašreizējā jaunākā ir 2010.gada Būvnoteikumu versija. Apvienotā Karalistē ir gan centrālā valdība, gan reģionālās valdības. AK valdība ir atbildīga par attiecīgajiem tiesību aktiem un pārvaldi Anglijā, Velsas valdība ir augstākā izpildvara Velsā, attiecīgi Skotijas valdība ir augstākā izpildvara Skotijā, bet Ziemeļīrijā būvnoteikumu izdošanas pienākums savas veic pilnvarotā izpildinstitūcija.

Būvniecības nozares regulējums Apvienotā Karalistē

Detalizēti būvnoteikumi ir izstrādāti Anglijā un Velsā. Pašlaik spēkā ir 14 Būvnoteikumu daļas, katra apzīmēta ar burtu sākot ar A daļu un beidzot ar R daļu, un katra ietver tādus aspektus kā „Konstrukcijas”, „Ugunsdrošība”, „Piekļuve (pieejamība)”, „Elektroapgāde”, „Aizsardzība pret krišanu”, „kanalizācija” un tamlīdzīgi. Katrai Būvnoteikumu daļai ir pievienots Apstiprinātais dokuments (“Approved documents”). Apstiprinātais dokuments parasti atsaucas uz tiesību aktiem un tas paredz vairākus risinājumus, kuru izpilde tiek uzskatīta par atbilstošu Būvnoteikumu prasībām. Par katru daļu detalizētas specifikācijas (tehniskās prasības) bez maksas ir pieejamas tīmekļa sadaļā “Apstiprinātie dokumenti”. Šajā sadaļā ir aprakstītas prasības, kas jāņem vērā būvniecības procesā. Apstiprinātie dokumenti nav juridiski saistoši, tie drīzāk uzrāda valsts pārvaldes iestāžu ekspektācijas par Būvnoteikumu izpildes veidu un standartizētiem tehniskiem risinājumiem, ko izmanto, lai izpildītu Būvnoteikumu prasības. Respektīvi, apstiprinātos dokumentos ietvertās prasības var apiet, bet to izpilde garantē būvnoteikumu prasību izpildi.

Būvniecības nozares regulējums Apvienotā Karalistē

Apstiprināto dokumentu izpildi lielā mērā nodrošina apdrošināšanas sistēma. Apdrošinātāji līgumā parasti pieprasa šo Apstiprināto dokumentu izpildi.

Detalizēta informācija par Anglijas un Velsas būvnoteikumiem ir pieejama tīmekļa vietnē <http://www.planningportal.gov.uk/buildingregulations>, kurā jebkurš interesents var iegūt vienkāršotu informāciju un norādījumus par apbūves noteikumiem, bet profesionāliem lietotājiem šajā pašā tīmekļa vietnē ir pieejama detalizēta informācija par būvnoteikumiem, tai skaitā būvnoteikumu un apstiprināto dokumentu pilnas versijas, kā arī ar tiem saistītajām pamatnostādnēm.

Pozitīvās pieredzes pārņemšana

Tiešā veidā nevienas citas valsts būvniecības procesa regulējumu Latvijā ieviest nav iespējams, jo atšķiras Latvijas un kaimiņvalstu likumdošanas nostādnes un juridiskā tehnika. Jāpārņem kaimiņvalstu pozitīvā pieredze normatīvo aktu struktūras veidošanā un atsevišķu normatīvo saturā. Būvniecības procesa administratīvais regulējums un obligātās prasības, kas jāņem vērā investoriem un būvju pasūtītājiem, jāietver (jāatstāj) Vispārīgos būvnoteikumos un speciālos būvnoteikumos – ēkām Ēku būvnoteikumos, hidrotehniskām būvēm Hidrotehnisko būvju būvnoteikumos, dzelzceļiem Dzelzceļa būvnoteikumos utt.. Savukārt tehniskās prasības, kas jāņem vērā un jāizpilda būvniecības speciālistiem, jāietver būvnormatīvos, standartos un instrukcijās (ieteikumos), līdzīgi, kā tas ir Skandināvijas valstu būvnoteikumos. Vispārējās prasības būvnoteikumos un tehniskās prasības būvnormatīvos jāizsaka kā funkcionālas prasības, respektīvi – normatīvā tiek uzdots funkcionālais mērķis, bet netiek norādīts konkrēts tehniskais risinājums mērķa sasniegšanai.

Būvnormatīvu sistēmas attīstības mērķis

Latvijas būvniecības normatīvu sistēmai jābūt:

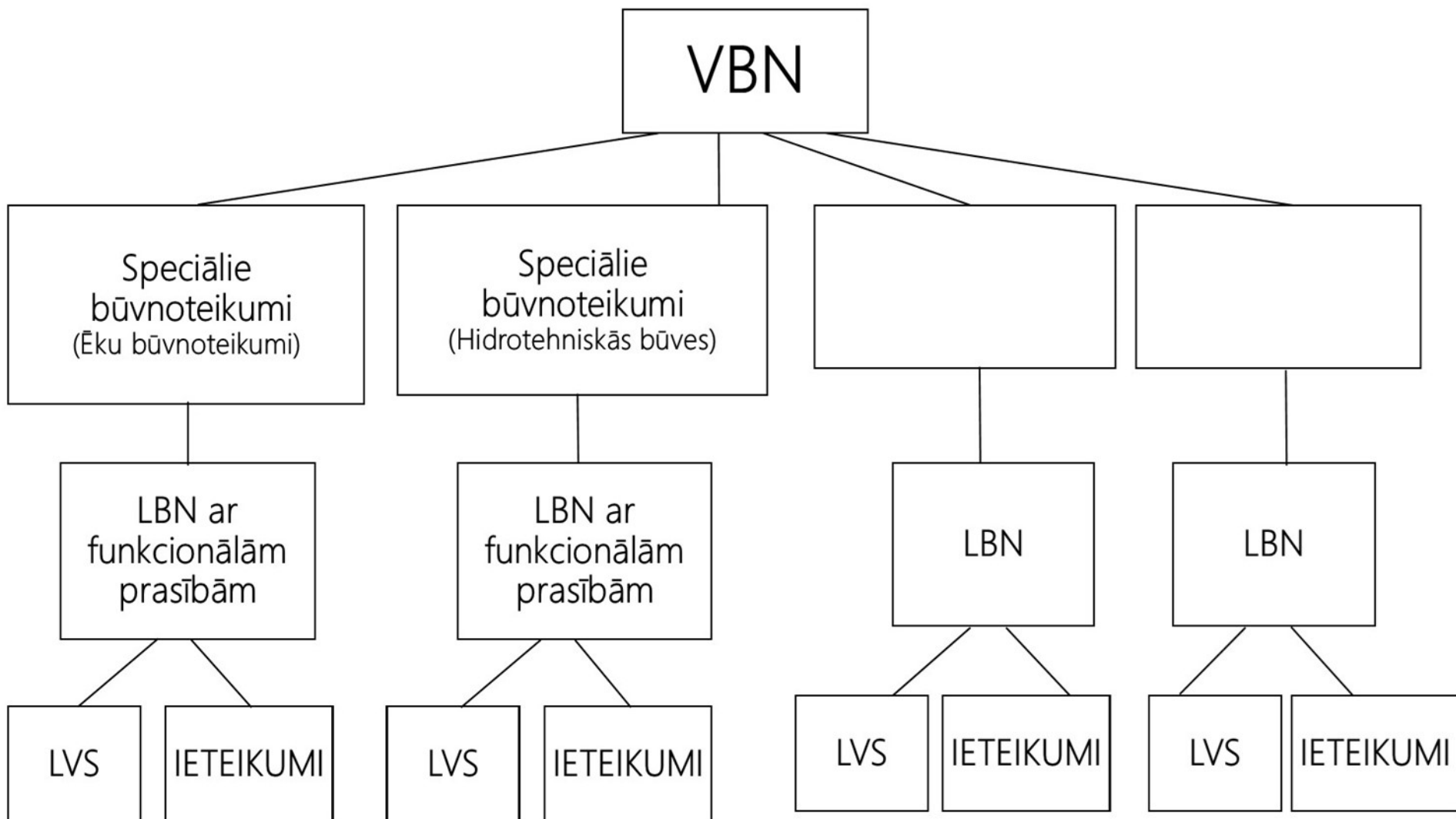
- iespējami kompaktai, konsolidētai, labi strukturētai un ērti pārskatāmai;**
- tehnisko normatīvu sistēma jāatdala no administratīviem priekšrakstiem;**
- tehniskās prasības jāizvirza funkcionālā formātā (performance based requirements);**
- tehniskā regulējumā iespējami plaši jāizmanto standartizācija (new approach).**

1.variants – Katram būvju veidam savi speciālie būvnoteikumi un būvnormatīvi ar ieteikumiem

Būvniecības vispārīgo procesuālo (administrēšanas) kārtību nosaka Ministru kabineta izdotie Vispārīgie būvnoteikumi, bet katram būvju veidam Ministru kabinets izdod speciālos būvnoteikumus, piemēram ēkām - Ēku būvnoteikumus, kuros investoriem un būvju pasūtītājiem saprotamā valodā doti attiecīgā būvju veida būvniecības procesa administrēšanas kārtība un noteikumi, sākot no ieceres pieteikuma līdz būves nodošanai ekspluatācijā (varbūt arī garantijas perioda nosacījumus). Atšķirībā no pašreizējās kārtības speciālos būvnoteikumos dod atsauces uz būvnormatīviem, kas reglamentē attiecīgo darbību izpildi un standartiem, kas nosaka iespējamās tehniskās risinājumus. Par speciālo būvju tipu atbildīgā valsts institūcija (ministrija, aģentūra) izdod ieteikumus. Būvnormatīvi un ieteikumi ir sastādīti profesionālā valodā, jo to izpilde ir būvniecības speciālistu profesionālais pienākums. Tehniskās prasības tiek izvirzītas funkcionālā formā.

1.variants

1.variants – Katram būvju veidam savi speciālie būvnoteikumi un būvnormatīvi ar ieteikumiem

No šāda risinājuma dažas Skandināvijas valstis pēdējā laikā atsakās.

Šāda varianta priekšrocība ir:

- lietošanas parocīgums – Ministru kabineta izdotos speciālos būvnoteikumus un būvnormatīvus par attiecīgo būvju būvniecību atbildīgā ministrija papildina ar skaidrojumiem un ieteikumiem, kas gan nav obligāti izpildāmi, bet to esamība atvieglo būvniecības speciālistu darbu;**
- izpratnes pieejamība – paralēli būvnoteikumos izvirzītām juridiskām prasībām un administratīviem noteikumiem, kas būtiski investoriem un pasūtītājiem, tehniskās prasības ietvertas būvnormatīvos, kas paredzēti profesionālai lietošanai.**

Trūkumi:

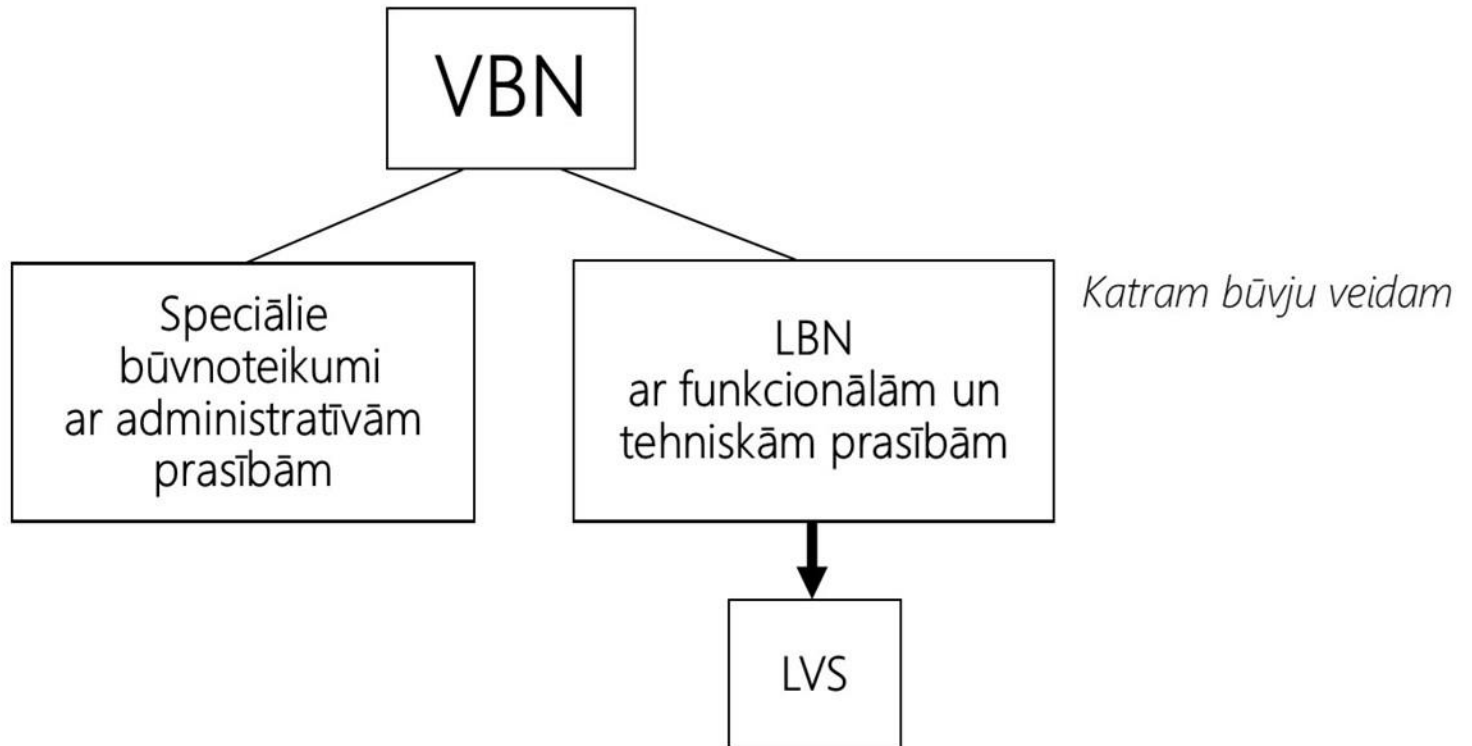
- maznozīmīga standartizācijas sistēmas iesaistīšana būvniecības procesa regulēšanā.**
- daļēji neatbilst Latvijā noteiktai normatīvo aktu juridiskai tehnikai.**

2.variants – Katram būvju veidam savi speciālie būvnoteikumi un būvnormatīvi ar atsaucēm uz standartiem

Katram būvju veidam Ministru kabinets izdod speciālos būvnoteikumus, kuros investoriem un būvju pasūtītājiem saprotamā valodā doti attiecīgā būvju veida būvniecības procesa administrēšanas noteikumi. Speciālos būvnoteikumos dotas atsauces uz būvnormatīviem un standartiem, kas reglamentē attiecīgo darbību izpildi, pie kam atsauces uz standartiem var būt gan saistošas, gan arī ar ieteikuma raksturu. Piemēram, Speciālos būvnoteikumos norādē par būvprojekta saturu noteikts, ka būvprojekta saturam jāatbilst standarta LVS XXX „Būvprojekta saturs un noformēšanas kārtība”. Tā kā būvprojektā ir daudzas specifiskas daļas, šajā standartā savukārt var būt atsauce uz citiem standartiem, piemēram, LVSXXX „Būvprojekta būvkonstrukciju daļas saturs un noformēšanas kārtība”. Šis variants ir „jaunās pieejas” principu ieviešana būvniecības normatīvajā regulējumā.

2.variants

2.variants – Katram būvju veidam savi speciālie būvnoteikumi un būvnormatīvi ar atsaucēm uz standartiem

2.varianta priekšrocība ir:

- lietošanas sistēmiskums – Ministru kabineta izdotos speciālos būvnoteikumos un būvnormatīvos par attiecīgās prasības izpildes tehnisko risinājumu (ja nepieciešams) dota norāde (atsauce) uz standartu;**
- elastība – atsauces uz standartiem var būt tiešas vai netiešas, kā arī kā obligātas vai rekomendējošas.**
- līdzīgi kā 1.variantā - izpratnes pieejamība – paralēli būvnoteikumos izvirzītām juridiskām prasībām un administratīviem noteikumiem, kas būtiski investoriem un pasūtītājiem, tehniskās prasības ietvertas būvnormatīvos un standartos, kas paredzēti profesionālai lietošanai.**

2.Varianta trūkumi: standarti ir autortiesību objekti, respektīvi, to iegāde nav lēta, lai gan iespējams abonēt pieeju Standartu bibliotēkai, kā arī Standartu bibliotēkā ar tiem var iepazīties bez maksas.

Iespējas:

- augstāks profesionālisms – standartus tehniskajās komitejās izstrādā nozares profesionāļi (atšķirībā no ministriju ieteikumiem, kurus parasti izstrādā šaurākā ierēdņu lokā);
- operatīvi reaģēt uz aktuālām nozares problēmām, kā arī ieviest jaunus tehniskos risinājumus esošajos standartos.

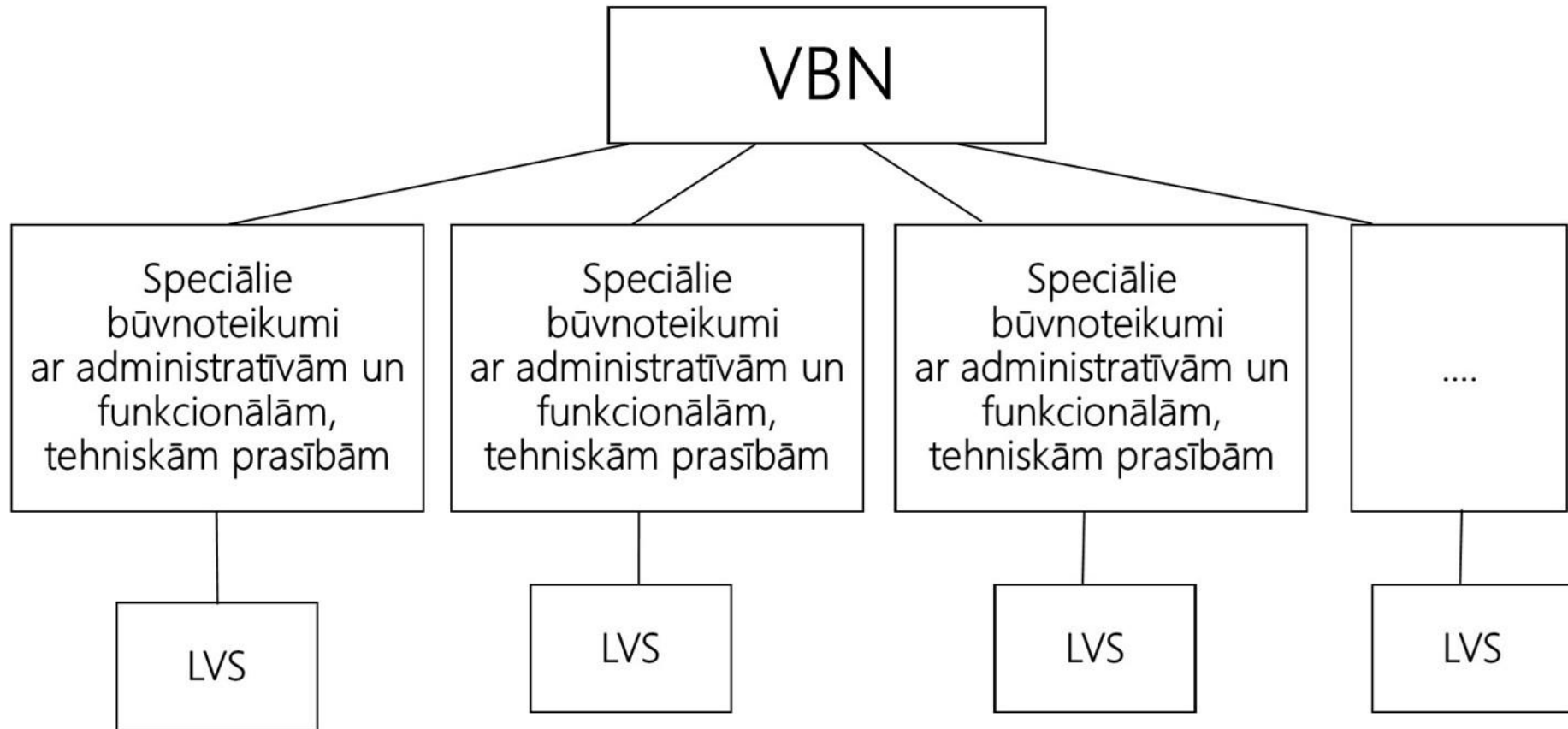
Riski: jaunu standartu izstrāde tehniskajās komitejās ir darbietilpīgs un laikietilpīgs process, kas rada risku, ka daudzos gadījumos nebūs standarti, uz kuriem būvnormatīvos dot atsauces.

3.variants – Trīspakāpju būvnoteikumi (būvnormatīvi) katram būvju veidam ar atsaucēm uz standartiem (kā ceturto līmeni)

Šis variants paredz esošās būvniecības normatīvās struktūras pilnveidošanu, konsekventāk ieviešot „jauno pieeju”. Būvniecības administrēšanas noteikumi ietverti Vispārīgos būvnoteikumos, un Ministru kabinets katram būves veidam izdod detalizētus speciālos būvnoteikumus. Atšķirībā no pašreizējās prakses, speciālos būvnoteikumos bez administratīviem noteikumiem, tiek izvirzītas arī tehniskās prasības funkcionālu prasību formātā, kā arī tiek dotas atsauces uz standartiem, piemēram, attiecībā uz būvprojektēšanas kārtību. Speciālie būvnoteikumi šajā variantā pilda gan administratīvo noteikumu, gan tehniskā normatīva funkciju. Būvnormatīvus Ministru kabinets izdod tikai visam būvniecības procesam kopīga regulējuma nodrošināšanai, piemēram, būvkonstrukciju projektēšanai.

3.variants

3.variants – Trīspakāpju būvnoteikumi (būvnormatīvi) katram būvju veidam ar atsaucēm uz standartiem (kā ceturto līmeni)

3.varianta priekšrocības ir:

- kompakts – Ministru kabineta izdotos speciālos būvnoteikumos ir apvienoti gan administratīvie noteikumi, gan tehniskās prasības, nepieciešamības gadījumā dodot atsauces uz standartiem;**
- elastība – atsauces uz standartiem var būt gan tiešas, gan arī netiešas, vai arī kā obligātas vai rekomendējošas;**
- augstāks profesionālisms – standartus tehniskajās komitejās izstrādā nozares profesionāļi;**
- operatīvi reaģēt uz aktuālām nozares problēmām, kā arī ieviest jaunus tehniskos risinājumus esošajos standartos.**

3.variants – Trīspakāpju būvnoteikumi (būvnormatīvi) katram būvju veidam ar atsaucēm uz standartiem (kā ceturto līmeni)

3.varianta trūkumi ir:

- gan administratīvās, gan tehniskās prasības ietvertas vienā normatīvā (respektīvi, netiek nodalīti normatīvā regulējuma adresāti)**
- līdzīgi kā 2.variantā, standarti ir autortiesību objekti, respektīvi, to iegāde nav lēta.**
- līdzīgi kā 2.variantā, jaunu standartu izstrāde tehniskajās komitejās ir darbietilpīgs un laikietilpīgs process, kas rada risku, ka daudzos gadījumos nebūs standarti, uz kuriem būvnormatīvos dot atsauces.**

Quo vadis?

Tiek piedāvāti 3 iespējamie Latvijas Būvnormatīvu sistēmas attīstības varianti. Katram no variantiem ir savas priekšrocības un ir arī trūkumi. Nozares speciālistiem sadarbībā ar juristiem vajadzētu tos analizēt un izvērtēt, lai izvēlētos optimālāko, vai varbūt kādu kompromisa variantu. Katrā ziņā pašreizējais būvniecības nozares regulējums ir pārāk sadrumstalots, birokrātisks, dažkārt savstarpēji pretrunīgs. Tāds tas palikt nevar. Pretējā gadījumā tiks kavēta nozares attīstība.

Priekšlikumus lūdzu iesniegt Būvniecības valsts kontroles birojā info@bvkb.gov.lv.

Quo vadis?

Paldies par uzmanību!

Kādi Jums jautājumi?